

מדריך למורה:

ציונות - אחריות ומחויבות לאומית

מורים יקרים,

אחד השבילים המשמעותיים בבדיקת אחריות ומחויבות הוא השביל המוביל אל הציונות. בחוברת זאת נבדוק מה הוביל קבוצת אנשים צעירים, שנולדו בחוץ לארץ ושם חיו לקחת אחריות כה גדולה על כתפיהם? האם יש דרך אחת לפעול לאורו של חזון? מה לאחריות ולמחויבות לאומית ולתלמיד הבודד בישראל כיום? כמו-כן נעמוד על תהליך התבגרות נפלא- התבגרות לעבר עצמאות של מדינת ישראל. התלמידים יבדקו את השלבים, ידונו במגילת העצמאות ויחשבו יחד מה החלק שלהם כדור ממשיך למדינה.

בברכת מסע מוצלח

צוות חינוך ישראלי

על החוברת:

החוברת מחולקת לשני נושאים עיקריים:

1. המהפכה הציונית- עם לוקח אחריות על חיוו וגורלו
2. עצמאות כמחויבות- מיקומה של מגילת העצמאות בחברה הישראלית ובחוקיה

לפני הכל- יוצאים לדרך חדשה:

מטרתה של חוברת זאת להראות ששינויים משמעותיים ומכוננים נעשו מתוך הרצון של אנשים בודדים לקחת אחריות ולהכריז על מחויבות למטרה ולמעשה. בפתחת החוברת מתבקשים התלמידים לבדוק מה מניע אותנו לפני החלטות שונות: האם זאת הציפייה לעתיד? האם אלו לקחי העבר? האם אלו אירועי היום-יום? דרך קטעי קריאה ממקורות שונים יבדקו התלמידים מי משפיע על הבחירה שלהם ובאיזו מידה.

חלק א' - המהפכה הציונית

ציונות

מהי הציונות? מתי החלה לצמוח? מדוע אנו מכריזים עליה כ"מהפכה"? בתחילת חלק זה התלמידים יבדקו, דרך קטעי מידע וזיכרונות, את הלך הרוח במאה ה-19. קטעי הקריאה מציגים דרכים שונות בהתייחסות למושג "ציונות", התלמידים יעמדו על ההבדל אך גם יבינו שלכולם הייתה מטרה אחת ברורה. במשימת שיעורי הבית בעמוד 8 נעשה הקישור לחיים האישיים של התלמיד באמצעות ראיון עם בן משפחה - מה הם האירועים שהשפיעו על חיוו? כיצד קיבל החלטות שונות?

חלוציות

לאחר שבררנו מהי ציונות ילמדו התלמידים אודות החלוצים. מהי חלוציות? כיצד מגדירים חלוץ? האם חלוציות, כמושג, תלויה בזמן או במקום? בפני התלמידים מוצגת סקירה היסטורית קצרה אודות העליות השונות והמאפיינים החשובים של כל עלייה. כמשימת סיכום לנושא זה יחשבו התלמידים האם גם כיום ניצב בפני העולים אתגר? מהו? ערכי התנועה הציונית הקוראת ליישב את הארץ בעבודה עברית באו לידי ביטוי באמצעים שונים: כרזות, שירים ועוד. התלמידים יבחנו כרזות מתקופות שונות ויבדקו מה הם הערכים שעולים מתוך הכרזות? באילו אמצעים השתמשו חברי התנועה הציונית כדי לפרסם את מטרותם? בהמשך, יקראו התלמידים שירים מתקופות שונות. מדוע ישנו שוני בתוכן השירים? אילו משימות עמדו בפני החלוצים בכל אחת מהתקופות? מה הקשיים שעמדו בפניהם? אילו תקוות עולות בשירים?

הפרסום אינו המצאה של תקופתנו - עוד מראשיתה הבינה התנועה הציונית את הערך הרב המצוי בתעמולה ושילבה את משנתה בבולים, יצירות אומנות, כרזות ועוד... התלמידים יחקרו טקסטים חזותיים ודרכם ילמדו אודות הערכים החשובים לתנועה הציונית, מה היו שאיפותיה, כיצד ניסתה להשיג את המטרה?

משימת אתגר - עמוד 14:

הציונות בחרה לשלול את הגולה על כל המשתמע ממנה על מנת לבנות "עולם חדש" בארץ ישראל. זאת למול שלילת הציונות על-ידי זרם של רבנים שהאמינו שהציונות איננה מייצגת את היהדות. במשימת דיון שאת נדרשים התלמידים למצוא את קווי דמותו האידיאליים

לישראלי במאה ה-21. ניתן לעבוד בקבוצות ולשלב במשימה זאת קטעי עיתונות, סיסמאות/ סטיקרים על מנת ליצור "דמויות אידיאליות", את התוצרים מומלץ להציג בתערוכה.

החלוצים- נבחרת הכוכבים:

בשלב זה יכירו התלמידים את דוד בן-גוריון ואת א.ד. גורדון כדמויות מפתח בחלוציות. באמצעות "כרטיס החלום" הם יבדקו מה הניע אותם ולאן שאפו להגיע. כעת תורם של התלמידים, בקבוצות עליהם לבחור דמות/ מפעל / מעשה ציוני משמעותי בעיניהם ובאמצעות שלבי חקר מוגדרים ללמוד אודות מושא החקר ולהציגו בפני הכיתה.

יכול להיות שזה נגמר?

מה קורה היום? האם יש עדיין חלוציות? האם יש צורך בחלוציות? איך מאפיינים חלוציות בימינו? מה הם המעשים החלוציים אותם אנחנו יכולים לעשות? לסיכום נושא זה יחשבו התלמידים על דמות חלוצית בעיניהם ויתבקשו להסביר מדוע.

בעקבות חלוצים:

משימת הסיכום לכל חלק זה מתחלקת לשלושה שלבים:

- א. סיורים באתרי מורשת- הזדמנות מצוינת לתת לתלמידים לבנות יום סיור בעקבות דמות מעניינת (מצורפת רשימה). התלמידים נדרשים ללמוד על הדמות, לבחור אירועים/ סיפורים מעניינים ולתכנן סיור בעקבות הדמות. ניתן לבצע משימה זאת באופן תיאורטי כעבודת חקר או לבחור סיור שמבצעים בהדרכת התלמידים.
- ב. דיון- נחזור לבדוק את האתגרים העומדים בפנינו "כאן ועכשיו" למול האתגרים שעמדו בפני החלוצים עם הקמת המדינה. חשוב לחבר עד כמה שאפשר את האתגרים לגיל הילדים ולא רק לאתגרים ברמה כלל-ארצית שמידת ההשפעה של התלמידים עליהם, מועטה.
- ג. אחריות וחלוציות- אנחנו כקבוצה או ככיתה יכולים להשפיע! מה המטרה שלנו? איפה נבחר לפעול? כיצד נפרסם את פעילותינו? מה דרוש לנו על מנת להצליח? וקדימה- בהצלחה!

קריאה נוספת והרחבת הדעת למורה:

מאמר התמורות

כחול לבן בצבעים / רחל ארבל

חלק ב' - עצמאות כמחויבות

מגילת העצמאות:

העבודה בנושא המגילה דורשת מהתלמידים למידה מעמיקה ובחינה אמיתית של מושגים אוניברסאליים והתגלמותם במגילה כמו: שלום, ייחודיות של עם, שוויון, ריבונות, קליטת עלייה... אלו מושגים שהתלמיד לא נדרש להתעמת מולם ברגעי היום-יום. לכן, יש חשיבות גדולה להנחיית המורה בשלב זה- לעודד את התלמידים להטיל ספק, לשאול שאלות ולבדוק את "מגילת העצמאות", תוך מתן הכבוד הראוי לה כמסמך המשקף את העקרונות הבסיסיים של מדינת ישראל.

מגילת העצמאות מסמלת סיום תקופה בחייו של עם ותחילתה של תקופה חדשה. התלמידים יכירו את המושג מגילת העצמאות בהקשר של המדינה וכן, יחשבו באיזו תקופה בחייהם ניתן לכתוב "מגילת עצמאות" מדוע? בהמשך, יתבקשו התלמידים להעמיק בקריאת קטעים מתוך המגילה תוך בחינת הערכים העולים מהם, הרלוונטיות של כל ערך למדינת ישראל וכן, לנסות ולבדוק מדוע בחרו דווקא בניסוח זה או אחר? מדוע דווקא בחלק זה של המגילה?

מגילת העצמאות האישית שלי:

בעמוד 36, נעשית הקבלה בין עצמאות המדינה לבין, המעבר לבגרות אישית של התלמיד- זאת התקופה בה הוא מקבל עצמאות. התלמיד מתבקש לכתוב מגילת עצמאות אישית תוך התייחסות לשלושת החלקים המופיעים במגילה: הרקע ההיסטורי, ההכרזה על העצמאות והתנאים לפיהם תתקיים.

מה הם חופש דת? חופש מצפון? חופש חינוך? התלמיד מתבקש לתת דוגמא לכל אחד מהמושגים הללו וכן, לבחור אחת מהדוגמאות ולהציגה בפני הכיתה בדרך יצירתית.

המגילה ואני:

מה סדר החשיבות של הערכים המופיעים במגילה, בעיני? האם הייתי מוסיף ערכים נוספים? מה המחויבות שלי כלפי המדינה? מה המחויבות שלי כלפי סביבתי הקרובה ו/או הרחוקה?

התקווה- המנון מדינת ישראל

הפתיחה לחלק זה במשימת חקר- התלמידים נדרשים לבדוק תוך שימוש במקורות מידע שונים, מי כתב את ההמנון? האם היו אפשרויות נוספות להמנון? האם כל בתי השיר מושרים עד היום? כיצד התקבלו ההמנון והנגינה בציבור הרחב? ההמנון שנבחר עבור מדינת ישראל, "התקווה" התקבל באופן רשמי רק בשנת 2004 למרות שנעשה בו שימוש מאז קום המדינה. נבדוק האם תוכן הדברים רלוונטי לימינו? התלמידים מתבקשים לנסות ולהוסיף בית שתוכנו יהיה רלוונטי לחייהם במדינה.

במשך השנים הוצעו שירים נוספים כאפשרויות להמנון של מדינת ישראל. מה הערכים העולים מכל שיר? מה היתרון של כל אחד מהשירים על פני ה"תקווה"? מדוע לא נבחר אף אחד מהשירים? מה אתם הייתם בוחרים?
[הצעה לפעילות:](#) ניתן לתת לכל קבוצה שיר אחד ולבקש ממנה להכין טיעונים בעדו. אפשרות נוספת, לתלות במרחב הכיתה את מילות כל השירים ולבקש מהתלמידים לענות על השאלות כלפי 3 שירים שהם בוחרים.

דגל מדינת ישראל- פסים של תקווה

מדוע מדינה זקוקה לדגל? מדוע עלינו לכבד את הדגל, לפי החוק?
יחידה זאת בוחנת את התפתחותו של דגל ישראל. המשמעות של בחירת הצבע והצורות, המקורות עליהם נשענת הבחירה, האם היו הצעות נוספות?
בסופה של היחידה נדון, דרך מכתוב של הרצל לברון הירש על משמעות הדגל כסמל משמעותי. האם הוא עונה על הצרכים של כל אזרחי המדינה? האם יש צורך שיתאים לכולם?

קריאה נוספת והרחבת הדעת למורה:

[סרטון הכרזת המדינה](#)

[הקראת המגילה על ידי בו גוריון](#)

[תוכן מגילת העצמאות](#) / פרופסור זוהר בן אשר

מט"ח [מגילת העצמאות](#)

[מידע נוסף](#)

[סמלי המדינה](#)